

REKONSTRUKCIJA SVJETIONIKA NA OTOČIČU DAKSA NADOMAK DUBROVNIKA

Povratak povijesnoga simbola obalnoga naslijeđa

PRIPREMILI:

Mario Obuljen, Anđela Bogdan

Nakon pola stoljeća zapuštenosti obnovljen je svjetionik Daksa kod Dubrovnika, čija je zgrada izgrađena davne 1872. Kontinuirano je služio svojoj svrsi čitavo jedno stoljeće, a potom je napušten i sljedećih pedesetak godina u cijelosti devastiran

Uvodne napomene

U hrvatskim teritorijalnim vodama postoji 50 svjetionika, od kojih je 16 s posadom, a 34 bez posade. U vlasništvu su državne tvrtke *Plovput*, koja brine o njihovom održavanju. Koriste se za označavanje opasne obale, opasnih pličina i grebena te sigurnih ulaza u luke, a mogu pomoći i u zračnoj navigaciji. Osim toga svjetionici su vrlo privlačna mjesta za ljubitelje putovanja i istraživače koji žude za otkriva-

njem skrivenih bisera. Među tim draguljima jadranske obale izdvaja se svjetionik Daksa, spomenik kulturne baštine koji je nakon gotovo pola stoljeća propadanja ponovno zasjao u svojem novom ruhu nakon intenzivnih radova na njegovoj rekonstrukciji. Njegova obnova obećava ne samo poboljšanje statusa kulturne baštine, već i turističke ponude Dubrovnika i njegove okolice.

Otok Daksa smatra se najmanjim otokom u skupini Elafitskih otoka kod Du-

brovnika, udaljenom samo jednu nautičku milju od Gruža, a površina otoka iznosi pet hektara. Na sjeverozapadnome rtu Dakse nalazi se svjetionik poznat kao Otočić Daksa. Dugo je bio svjedok pomorske povijesti i važan navigacijski signal za brodove koji ulaze u dubrovačku luku. Taj povijesni spomenik odražavao je šarm prošlosti, ali je tijekom godina podnio teret vremena i svih nedaća koje su ga zatekle. Međutim, uskoro će svjetionik Daksa ponovno zauzeti svoje mjesto kao nezaobilazna destinacija posjetitelja koji žele doživjeti jedinstven spoj prošlosti i suvremenosti. Radovi na nedavnoj obnovi omogućili su da njegova iznimna ljepota i važnost budu pravilno valorizirani, oživljavajući njegovu autentičnu arhitekturu koja priča priče iz prošlih vremena.

Pogled na svjetionik na otočiću Daksa

Svjetionik je bio izložen propadanju više od pola stoljeća

Povijest najmanjega svjetionika u Hrvatskoj

Svjetionik Daksa prvi je put zasjao prije 151 godinu, tj. 1872., a smatra se jednim od najmanjih svjetionika u Hrvatskoj. U njemu nema stalne svjetioničarske posade. Kula iznad krovšta visoka je samo četiri metra. Osmerokutna je i ima kamenerni profil, a na vrhu nalazi se galerija s lanternom. Svjetioničarska zgrada ima oblik slova "L" i spojena je s bazom kule.

Tijekom stoljeća otok Daksa bio je okupljalište religioznih pojedinaca i redovnika iz cijele Europe koji su boravili u samostanu koji je izgradio Sabo Getaldić 1281. Franjevcima koji su tamo živjeli sve do dolaska Napoleonove vojske 1806. mir i tišina toga malog otočića bili su vrlo važni. Danas su od toga samostana preostale jedino ruševine. Pokraj samostana nalazila se crkvića svetog

Sabina, četverokutna kula koja je služila kao utvrda i zvonik. Na otočiću se mogu vidjeti i ostaci kapelica, poznatih kao oratoriji, kao i jedinstveni križni put. Tijekom korizme građani Dubrovnika, Zatonu, Vrbice, Lozice i Gruža masovno su posjećivali otok, pa je križni put s kapelicama bio važan za cijelu dubrovačku regiju sve do dolaska Napoleona, kada su vojnici počeli graditi utvrde i stambene objekte za potrebe svojega smještaja. Nakon izmjene francuske i austrijske vojske te uništavanja sakralnih objekata na otoku poljski knez Aleksander Poninski kupio je Daksu. Na opustošenome otoku počeo je saditi borove, lovorike, limunova stabla i čemprese. Čak je obnovio samostan i opremio ga vrijednom bibliotekom koja je sadržavala više od 4000 knjiga i 200 rukopisa. Svjetionik je ponovno aktiviran 1903. na istome mjestu gdje je i bio izgrađen 1872. Raz-

doblje mira, nažalost, nije dugo potrajalo, a Prvi i Drugi svjetski rat onemogućili su obnovu ugleda i važnosti otoka. Krajem Drugoga svjetskog rata, u listopadu 1944., na otoku se dogodio veliki ratni zločin poznat kao Pokolj na otoku Daksi. Među žrtvama su bili tadašnji gradonačelnik Dubrovnika Niko Koprivica, nekoliko svećenika i padre Petar Perica, autor pjesama "Rajska Djevo, kraljice Hrvata" i "Do nebesa nek' se ori". Nažalost, nakon svih tih nedaća svjetionik je napušten, a 1969. uklonjeni su leća i signalno svjetlo koje se prvobitno nalazilo na vrhu svjetioničarske kule. Signalno svjetlo premješteno je na metalnu kulu na obali. Tijela žrtava ekshumirana su tek 2009., a DNK analizom identificirano je 18 osoba od ukupno 53 žrtve. Svake godine 25. listopada u znak pijeteta polažu se vijenci pred spomen-obilježjem i zajedničkom grobnicom.

Rekonstrukcija svjetioničarske zgrade

Rekonstrukcija svjetioničarske zgrade počela je 10. srpnja 2021. Glavni projekt rekonstrukcije svjetionika izradio je Vinko Peračić, dipl. ing. arh., iz tvrtke *ARP d.o.o.* Svjetionik "Otočić Daksa" je kao i većina drugih svjetionika kulturno dobro, pa se njegova obnova izvodila uz striktno zadržavanje tlocrtnih i visinskih gabarita svjetioničarske zgrade te su poštivana obilježja gradnje i oblikovanja. Voditelj projekta bio je Mario Obuljen, kojeg je imenovao glavni izvođač radova, građevinska tvrtka *Tonikom d.o.o.* Za glavnoga nadzornog inženjera na gradilištu imenovan je Josip Zec, dipl. ing. građ., iz tvrtke *Plovput d.o.o.*

Obnova se izvodila u skladu s ugovorenim troškovnikom, predviđenim redoslijedom i tehnološkim slijedom rada. Nedostatak odgovarajućeg pristaništa na malome otočiću bio je znatan izazov za taj projekt, a jedan od najvažnijih aspekata bio je logistički zadatak dopremanja građevnoga materijala, opreme, mehanizacije kao i odvoza šute koja se skladištila u vrećama te potom ukrcavala na brod u manjim količinama zbog ograničenog prostora oko svjetioničarske zgrade. Materijali, oprema i mehanizacija dopremani su brodom u vlasništvu glavnoga izvođača radova. Uz vješto manevriranje kapetana broda i povoljne karakteristike radnoga broda uspješno se u povoljnim vremenskim uvjetima uplovljavalo među hridi te se spuštala lampa za iskrcaj opreme, dok se dio opreme iskrcavao brodskom dizalicom. Radovi su se izvodili tijekom cijele godine, a najsloženije je bilo organizirati radove zimi zbog puhanja juga, što je zahtijevalo pažljivo manevriranje brodom i precizno spuštanje rampe na hridi otoka. Ta opravdana promjena dinamike radova događala se više puta. Svi su radovi morali biti izvedeni pažljivo i u skladu s unaprijed definiranom tehnologijom, uz sve potrebne sigurnosne mjere za objekt i radnike. Zbog želje da se minimalno utječe na građevinske elemente i moguća oštećenja, demontaža je izvedena pažljivo, uz primjenu prikladnoga građevnog alata i stručnog znanja.

Svjetioničarska zgrada nakon uklanjanja krovne konstrukcije

Kameni materijal sačuvan je i ponovo upotrijebljen u gradnji

Materijali, oprema i mehanizacija dopremani su brodom

Sav se kameni materijal obilježavao, pažljivo odvajao, čistio te ponovno ugrađivao u svjetioničarsku zgradu. Kamen je jedini materijal koji se mogao ponovno upotrijebiti u rekonstrukciji, a ostali materijali poput dotrajalih drvenih greda i otvora nisu zadovoljavali tehničke uvjete pa su zamijenjeni novima. U svjetioničarskoj zgradi uklonjeni su svi slojevi poda, demontirane su obloge od opeke u interijeru, otvoreni su otvori koji su ranije bili zazidani, s kamenih je zidova uklonjena sva neadekvatno nanosena žbuka, a sanirana je i krovna konstrukcija koja je dugo bila izložena propadanju pod utje-

cajem nepovoljnih vremenskih uvjeta. Potom su uređeni svi podovi, pregradni zidovi, drvene konstrukcije i otvori. Po dovršetku svih radova uređen je okoliš u blizini svjetionika, a konačan je rezultat obnova svjetioničarske zgrade i njezin povratak u izvorno stanje, što je razlog za ponos i obaveza daljnjeg očuvanja toga kulturnog dobra.

Državna tvrtka *Plovput d.o.o.* krenula je u obnovu te napuštene i uništene svjetioničarske zgrade radi otvaranja muzeja "svih svjetionika na Jadranu", koji će biti jedinstven na jadranskoj obali. U tome svjetioniku predviđeno je uređenje izlož-

Pogled na obnovljeni svjetionik

benoga prostora u kojemu bi se, među ostalima, prezentirao izgled svjetionika kroz povijest kao i život svjetioničara na istočnoj obali Jadrana. Treba istaknuti i to kako je svjetionik obnovljen u svibnju 2022., ususret svečanome obilježavanju 150. obljetnice prvog svjetla na svjetioniku Daksa.

Umjesto zaključka

Unatoč prirodnim ljepotama i miru koji Daksa pruža, u proteklih dvadesetak godina bilo je nekoliko neuspješnih pokušaja prodaje otoka, prvotno za šest milijuna dolara, a prema najnovijim informacijama,

za dva milijuna eura. Nedostatak interesa kupaca često se povezuje s mučnom poviješću otoka, pa se Daksa među dubrovačkim stanovništvom često smatra ukletim otokom ili otokom duhova. Važno je istaknuti da privatni vlasnici moraju prvo ponuditi pravo prvokupa Županiji i Gradu Dubrovniku. Zanimljivi su povijesni zapisi o stotinama hodočasnika koji bi dovelali do Dakse, koja je bila omiljeno izletišće, slično kao i Lokrum, no danas, nažalost, tako prekrasan otok nedaleko od grada ostaje potpuno napušten. Grad Dubrovnik bi, ako postoji mogućnost, trebao razmotriti otkup Dakse. Svjetioničarska zgrada konačno je obnovljena nakon

gotovo pola stoljeća propadanja, ali druge važne kulturne građevine na otoku propadaju i ostaju stvarajući tužnu sliku otoka intrigantne prošlosti. Unatoč svojim izazovima i povijesnim poteškoćama otok ima veliku kulturnu i povijesnu važnost te vjerujemo kako će obnovljeni svjetionik privući pozornost posjetitelja.

Izvori:

<https://www.plovput.hr/>
Projektna dokumentacija glavnog izvođača radova *Tonikom d.o.o.*
Projektna dokumentacija glavnog projektanta *ARP d.o.o.*

Fotografije: Mario Obuljen

Detalji interijera nakon obnove

